

Stichting tot Instandhouding van Molens in de
Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden

A Nieuwe Veer 42, 2959 AK STREEFKERK
T 0184 681178
M bestuur@simav.nl

Molenpaspoort

Oost- en Westmolen Gorinchem

	Oostmolen 'Gorcumse molen'	Westmolen 'Schelluinse molen'
Monumentnummer	16692	16693
Status	Rijksmonument	Rijksmonument
Type	wipmolen	wipmolen
Functie	poldermolen	poldermolen
Adres	Grote Schelluinsekade 2 4204 TX GORINCHEM	Grote Schelluinsekade 18 4204 TX GORINCHEM
Biotooprapport ZH	186	185
Paspoortdatum	juni 2022	

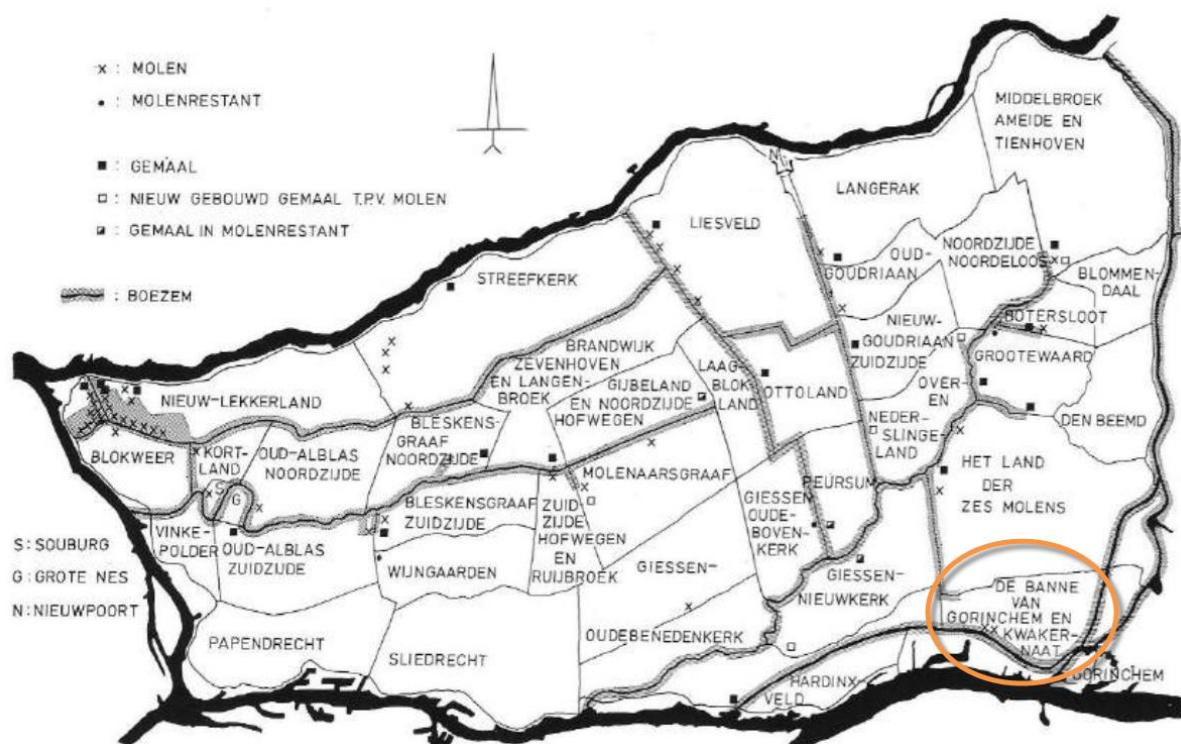
Inhoudsopgave

Inleiding	2
Voorwoord	2
Algemeen.....	3
Werkwijze	6
1 - Functionele status	6
2 - Historische en landschappelijke molencontext	6
3 - Zichtbaarheid	6
4 - Windvang	6
5 - Maatschappelijke invulling.....	6
6 – Ruimtelijke ontwikkeling	6
Toetsaspecten	7
1 - Functionele status	7
2 - Historische en landschappelijke molencontext	9
Molenzone.....	9
Moleninvloedsfeer	12
Molenplaats en molenensemble.....	13
3 - Zichtbaarheid	15
5 - Maatschappelijke invulling.....	17
6 – Ruimtelijke ontwikkeling	18
Bijlage A: Redengevende beschrijving Oostmolen.....	20
Bijlage B: Redengevende beschrijving Westmolen	21
Bijlage C: Biotooprapport 186 Oostmolen	22
Bijlage D: Biotooprapport 185 Westmolen.....	24
Bijlage E: Technische beschrijving van de Oostmolen	26
Bijlage F: Technische beschrijving van de Westmolen	28
Bijlage G: Foto's Oostmolen	30
Bijlage H: Foto's Westmolen	41

Inleiding

Voorwoord

De Oost- en Westmolen zijn twee wipmolens die de polder De Banne van Gorinchem en Kwakernaat bemaalden; “Banne” hier in de betekenis van polder of polderdistrict. De Oostmolen stond altijd op het grondgebied van Gorinchem, de Westmolen viel tot een grenscorrectie in 1973 onder Schelluinen. Lokaal worden daarom ook de benamingen ‘Gorcumse molen’ en ‘Schelluinse molen’ wel gebruikt.

Tijdens het beleg van Gorinchem in 1813 werden de toenmalige molens door de in Schelluinen gelegen Pruisische troepen gebruikt als uitkijkpost. Bij een uitval van de Franse bezetting van Gorinchem werden beide molens door de Fransen in brand gestoken.

Na het beleg verwachtte het polderbestuur dat één molen voldoende zou zijn voor bemaling van de polder. In 1814 werd daarom de Westmolen herbouwd. Omdat een enkele molen toch te weinig capaciteit had, werd in 1817 ook de Oostmolen alsnog herbouwd.

Sinds de bemaling van de polder is overgenomen door een gemaal, bemalen beide molens in een gesloten circuit het water rond het noordelijk van de molens gelegen sportcomplex.

Een beschrijving in alle relevante facetten met betrekking tot het koppel Oost- en Westmolen is tot nu toe niet gemaakt. Die omissie wordt hiermee rechtgezet. De initiatieven met betrekking tot de aanpassingen van de rijkswegen A15 en A27, maar ook de nieuwe omgevingswet, hebben samen de prikkel gegeven tot het opstellen van deze beschrijving.

De beschrijving wordt door SIMAV het **molenpaspoort Oost- en Westmolen** genoemd. De gehanteerde methodiek is gebaseerd op de bijzondere molenbiotooprapporten, zoals die door de provincie Zuid-Holland in het kader van haar nieuwe omgevingsverordening worden gehanteerd. Het molenpaspoort biedt gemeente, Rijkswaterstaat en andere betrokken partijen een handvat bij de (on)mogelijkheden van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in en in

de nabijheid van de molenbiotoop en overige waarden die het molencomplex heeft voor de Gorinchemse -en bredere- gemeenschap.

In dit molenpaspoort wordt niet alleen aandacht geschonken aan de formele vereisten ten aanzien van de molenbiotoop op zich -deze zijn immers altijd leidend bij visie- en planontwikkeling- maar ook aan de historische, functionele, maatschappelijke en belevingswaarden. In gezamenlijkheid bepalen deze waarden de wijze waarop in Gorinchem met deze molens wordt omgegaan en welk belang daar aan wordt gehecht voor de komende generaties. SIMAV beschouwt dit molenpaspoort niet als een statisch document maar als een document waarin, om welke reden dan ook, te allen tijde verbeterende aanpassingen kunnen worden aangebracht.

Algemeen

Een traditionele molenbiotoop is oorspronkelijk opgezet om het zicht en de vrije windvang te waarborgen zodat een molen kan draaien. De maximale hoogte van objecten rondom de molen is vastgelegd in het ruimtelijk beleid van gemeente en provincie.

In het kort komt het er op neer dat deze regels beperkingen opleggen aan ontwikkelingen binnen een straal van 400 meter van de molen. Binnen dit gebied mogen geen ontwikkelingen plaatsvinden die het zicht op de molen belemmeren en/of die de molen de wind uit de zeilen nemen.

Op 15 december 2021 hebben Provinciale Staten van Zuid-Holland haar Omgevingsverordening vastgesteld. Deze verordening bevat de provinciale regelgeving voor de fysieke leefomgeving die gaat gelden onder de Omgevingswet (voorgenomen inwerkingtreding niet vóór 2023).

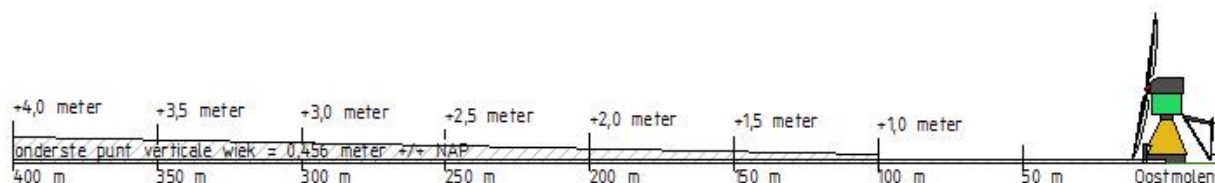
In deze omgevingsverordening zijn onder andere regels opgenomen voor de omgeving van traditionele windmolens. Die regels betreffen het garanderen van de vrije windvang en het zicht op de molen (molenbiotoop). Daarmee worden beperkingen gesteld aan de hoogte van bebouwing en beplanting, vallend binnen de invloedssfeer van de molenbiotoop.

De cirkel van 400 meter rondom de molens beslaat een deel van de volgende vigerende bestemmingsplannen en beheersverordening:

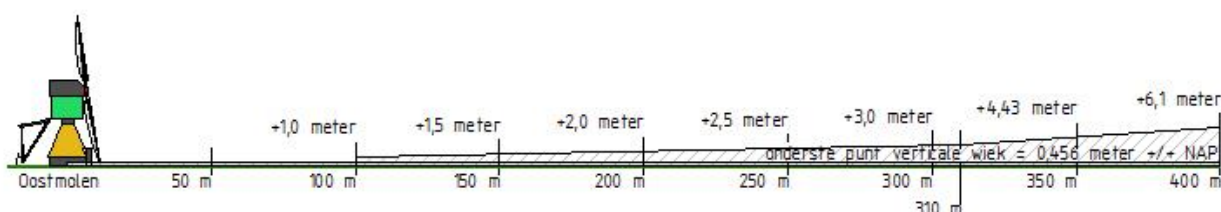
- Bedrijventerrein Avelingen – Schelluinsestraat	vastgesteld 2010
- Betuweroute en A15 / A27 te Gorinchem	vastgesteld 2013
- Buitengebied	vastgesteld 2017
- Gildewijk	vastgesteld 2013
- (Molenvliet I en Molenvliet II)	1979/1980 (in herziening)
- Parallelweg nabij 51	vastgesteld 2010

Enkel in de bestemmingsplannen Bedrijventerrein Avelingen – Schelluinsestraat, Gildewijk en Parallelweg nabij 51 zijn regels vastgelegd ter bescherming van de molenbiotoop.

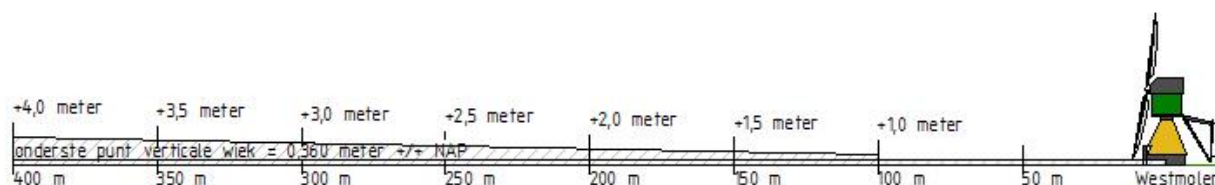
Onderstaand de gevisualiseerde beschermingszone (molenbiotoop) van de Oost- en Westmolen conform de vigerend bestemmingsplannen. Uitgangspunt is de zogenoemde 1:100-regel uit de provinciale Omgevingsverordening. Als uitzondering geldt voor gronden die vallen binnen het bestemmingsplan Gildenwijk de 1:30-regel. De kortste afstand vanaf de Oostmolen tot de begrenzing van bestemmingsplan Gildenwijk is ca. 310 meter.

molenbeschermingszone wipwatermolen Oostmolen te Gorinchem
biotoopformule 1:100

molenbeschermingszone wipwatermolen Oostmolen te Gorinchem richting bestemmingsplan Gildenwijk
biotoopformule tot 310 meter afstand van de molen 1:100
biotoopformule vanaf 310 meter afstand (ongunstigste geval) 1:30

molenbeschermingszone wipwatermolen Westmolen te Gorinchem
biotoopformule 1:100

Als gevolg van een beleidsherziening kan door de provincie, zoals opgenomen in deze omgevingsverordening {Artikel 7.71 (aanwijzing en geometrische begrenzing molenbiotopen)} de directe omgeving van molens worden aangewezen als bijzondere molenbiotoop. De provincie heeft deze paragraaf in haar verordening opgenomen om in bijzondere omstandigheden maatwerk mogelijk te kunnen maken. Bij de verordening is een limitatieve lijst van bijzondere molenbiotopen opgenomen.

Een bijzondere molenbiotoop houdt in dat indien er ontwikkelingen plaatsvinden binnen een afstand van 400 meter van de molen, de molen en molenbiotoop daarbij op een goede manier ruimtelijk ingepast dienen te worden. Niet alleen de windvang en het zicht maar ook de landschappelijke context, het historisch belang, de functionele status en de maatschappelijke waarde zijn aspecten om mee te wegen.

Om tot aanwijzing van een bijzondere biotoop over te kunnen gaan dient allereerst een zogenaamd molenbiotooprapport te worden vastgesteld, waarin alle relevante aspecten staan beschreven. Voor de aangewezen molens heeft de provincie dat gedaan.

Het doel van de provincie is om met de molenbiotooprapporten een toetsingskader te scheppen aan de hand waarvan kan worden beoordeeld of bij een nieuwe (ruimtelijke) ontwikkeling binnen de grenzen van een molenbiotoop wordt voldaan aan het criterium dat molen en molenbiotoop op een goede manier ruimtelijk worden ingepast.

Provinciale Staten stellen uiteindelijk de bijzondere molenbiotoop vast. Ook is het aan Provinciale Staten voorbehouden om voor de niet-bijzondere biotopen, dus alle gewone biotopen, ontheffingen in het kader van de ruimtelijke ordening te verlenen; dat is geen gemeentelijke bevoegdheid.

Voor Gorinchem zijn geen bijzondere biotopen aangewezen. Dit impliceert dat de normale biotoopregels van toepassing zijn voor de Oost- en Westmolen, zoals opgenomen in de provinciale omgevingsverordening/vigerende verordening ruimte en in de diverse bestemmingsplannen.

Werkwijze

Er is aansluiting gezocht bij de opzet voor de molenpaspoorten zoals deze gebruikt is door Dorp, Stad en Land in opdracht van Provincie Zuid-Holland.

De Provincie heeft 5 aspecten benoemd die van belang zijn om een nulmeting te maken. De molen zelf is in dit verband niet onderzocht. De 5 aspecten die zijn onderzocht en in beeld gebracht worden hieronder kort toegelicht. Tevens wordt het aspect ruimtelijke ontwikkeling toegevoegd.

1 - Functionele status

Dit is een beschrijving van de actuele functionele status van de molen.

2 - Historische en landschappelijke molencontext

Om te kunnen begrijpen wat er nu nog aanwezig is, zijn historische kaarten geanalyseerd. Niet alleen het gebied direct om de molen, maar ook een groter geheel van land en water is in kaart gebracht. Als methodiek is gekozen voor de Landgoederenbiotoop die de Provincie Utrecht heeft ontwikkeld. Terminologie en legenda's van die methodiek zijn overgenomen. Een beschrijving in beeld en woord van die elementen die direct samenhangen met de aanwezigheid van de molen.

3 - Zichtbaarheid

Dit betreft het zicht op de molen en belangrijke zichtlijnen. Op kaart zijn de relevante en te behouden zichtlijnen vastgelegd met een beknopte beschrijving.

4 - Windvang

De actuele toestand van de windvang van de molen is gevisualiseerd met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN), aangevuld met een actuele serie van 8 omgevingsfoto's in de diverse windrichtingen.

5 - Maatschappelijke invulling

De beschrijving van de actuele maatschappelijke invulling waarbij beleving, meerwaarde ten aanzien van andere in de omgeving van de molen belangrijke waarden, gebruik e.d. mee wordt gewogen.

6 – Ruimtelijke ontwikkeling

Voorzienbare ruimtelijke ontwikkelingen met invloed op de molens en/of de molenbiotoop.

Toetsaspecten

1 - Functionele status

Geschiedenis en actuele functie van de molens

De huidige molens zijn in het begin van de 19^e eeuw gebouwd als opvolgers van oudere voorgangers. De twee wipmolens zorgden vanouds dat de waterstand in de polder De Banne van Gorinchem en Kwakernaat op peil bleef. Overtollig water werd afgevoerd naar de Schelluinse Vliet.

Aan de Schelluinse Vliet stond een tweetal molens, vanouds vaak aangeduid met de naam van de molenaar. In de 18^e eeuw vonden de namen Oostmolen en Westmolen ingang.

In de archieven van het polderbestuur van de De Banne van Gorinchem en Kwakernaat wordt in 1607 melding gemaakt van de 'nieuwe molen'. Deze molen was gebouwd om de polder te bemalen, die voordien afwaterde op De Giessen. Mocht blijken dat de toen recent aangelegde kade langs de Schelluinse Vliet onverhoopt water mocht doorlaten, dan zou een tweede molen gebouwd moeten worden waarbij het polderbestuur 1/3^e van de kosten zou dragen en de stad Gorinchem 2/3^e deel. Blijkbaar was een tweede molen inderdaad nodig, deze is waarschijnlijk kort nadien gebouwd.

Deze eerste molens hebben ongeveer twee eeuwen gefunctioneerd, een periode die in 1813 op even fonkelende als dramatische wijze werd afgesloten. Tijdens het beleg van Gorinchem gebruikten de in Schelluinen gelegen Pruisische troepen een of beide molens als uitkijkpost. De Franse bezetting van Gorinchem was daar niet van gediend en bij een uitval naar Schelluinen werden beide molens door de Fransen in brand gestoken.

PUBLIEKE BESTEEDING, VANEENEN NIEUWEN WIND- WIP- WATER- MOLEN

VAN 93 à 94 VOETEN VLUGT,
OP HET STADHUIS TE GORINCHEM.

SCHOUT, HEEMRADEN, en
WAARDSMAN van den Bannen van
GORINCHEM, zijn voornemens,
publiek te Besteeden, op *Dingsdag*
den 8 *April* aanstaande, des voor-
middags te *elf* uren, op het Stad-
huis te *Gorinchem*:

Het Bouwen van eenen nieuwen WIND- WIP-
WATERMOLEN van 93 à 94 voeten vlugt, aan
de *Schelluinsche Kade*, even buiten de Stad *Gorinchem*,
op de plaats, daar den door de Fransen verbran-
den Watermolen gestaan heeft, met alle de Leve-
rancen daartoe benodigd.

Die daarin gading hebben komen ter plaatse en uren
als voren. aanhoren de condition en doen hun voodel.
Het bestek en teekening, liggen ter lezing en bezit-
ting bij de Molenaars *Bolle* en van de *Giessen* te *Gorinchem*, bij wien nadere onderrigting te bekomen is.

ZEGT HET VOORT.

Te *Gorinchem*, bij *J. van der WAL*,
Drukker voor het Land van *Arkel*.

Na de aftocht van de Franse troepen werd de bemaling van de polder weer opgepakt. Het polderbestuur schatte in dat één moderne molen voldoende moest zijn voor bemaling van de polder en daarom werd in 1814 op de plaats van de Westmolen een nieuwe wipmolen gebouwd. Toen vervolgens bleek dat een enkele molen toch te weinig capaciteit had, werd in 1817 ook de Oostmolen alsnog herbouwd.

*Aankondiging van de aanbesteding voor
de bouw van de nieuwe Oostmolen,
1817*

Medio 20^e eeuw werd de Westmolen voorzien van 'Van Bussel' stroomlijnwieken

Het polderbestuur, de toenmalige voorloper van het waterschap, was niet gebonden aan gemeentegrenzen maar aan een gebied. Men bouwde molens daar waar zij het beste hun werk konden doen. Hoewel de molens

dicht bij elkaar staan en als span samenwerken, stonden zij tot voor kort –‘kort’ gerefereerd aan de eeuwenlange periode waarin de molens deze polder bemaalden- in twee verschillende gemeenten. De Oostmolen stond op Gorinchems grondgebied maar de Westmolen stond in Schelluinen. Sinds in 1973 een grenscorrectie werd doorgevoerd, bevinden beide molens zich binnen de gemeentegrenzen van Gorinchem.

In 1973 nam gemeente Gorinchem de molens ook over van het waterschap ‘De Overwaard’, voor het symbolische bedrag van één gulden. Vanwege de bouw van een poldergemaal in 1971 was de functie van beide molens vervallen; de molens bemalen sindsdien in een gesloten circuit het water rond sportcomplex ten noorden van de Schelluinse Vliet. De twee wipmolens werden begin jaren ’80 op kosten van gemeente Gorinchem gerestaureerd en samen met de stellingmolens De Hoop en Nooit Volmaakt door de gemeente in stand gehouden. In eerste instantie in eigen beheer en met een stadsmolenaar, in een later stadium werden de molens beheerd door de stichting ‘Vrienden van de Gorcumse molens’. Na het afhaken van laatstgenoemde partij werden de vier Gorcumse molens door de gemeente voor één euro overgedragen aan SIMAV.

2 - Historische en landschappelijke molencontext

Ruimtelijke -historische- ontwikkelingen en waarden met betrekking tot de molens

Om de relatie tussen de molen en het omliggende landschap te kunnen begrijpen en op waarde te schatten moet gekeken worden naar de historische ontwikkelingen in de directe omgeving en de rol van de molens daarin.

Historische kaarten en beschrijvingen, zowel ruimtelijk als functioneel en beleving en van verschillende jaren van Gorinchem en haar omgeving, zijn daartoe ruimschoots beschikbaar. Daaruit kan worden opgemaakt hoe de stad en haar omgeving zelf, maar ook de rol van de molen daarin is veranderd.

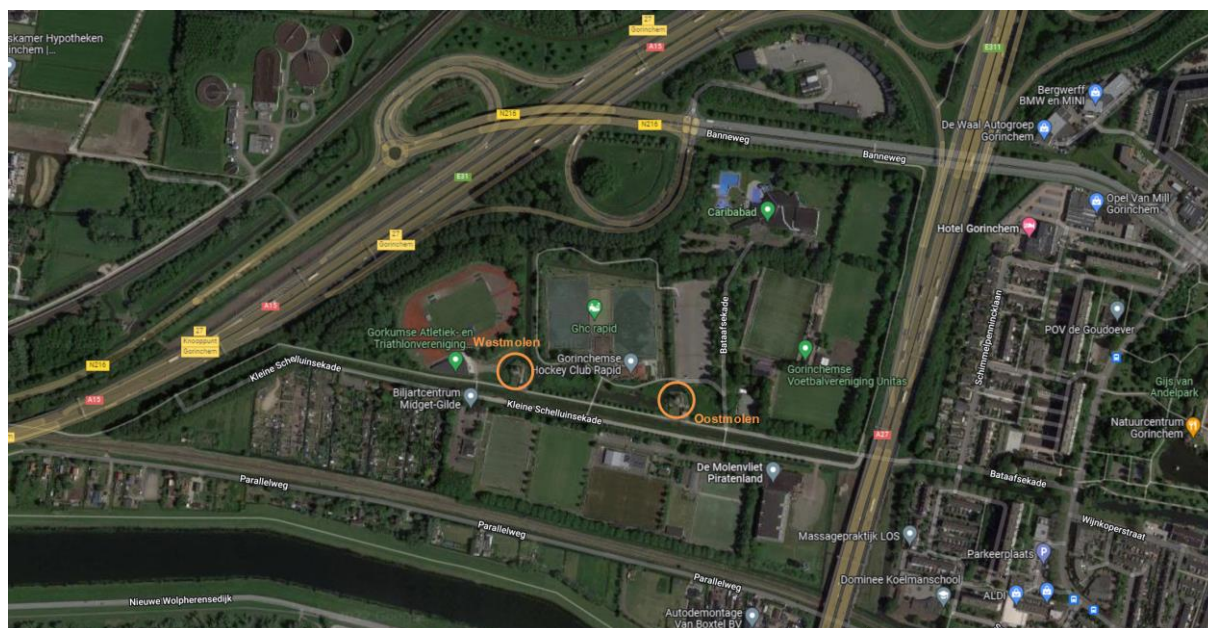
Vervolgens worden de verdwenen en aanwezige relaties tussen molen en omgeving op 3 schaalniveaus geanalyseerd en vastgesteld en dat mede met het oog op de toekomstige waardebeoordeling (in ruime zin) van de molen voor komende generaties.

Om de relatie tussen de individuele molen en het omliggende landschap te begrijpen en op waarde te schatten kijken we naar de historische ontwikkeling van het gebied en de rol van de molen daarin. Middels een serie historische kaarten door de jaren heen wordt verduidelijkt hoe het landschap zelf maar ook de rol van de molen daarin is veranderd. Vervolgens worden de verdwenen en aanwezige relaties tussen molen en omgeving op 3 schaalniveaus geanalyseerd en vastgesteld.

Molencontext op 3 schaalniveaus

Molenzone

Een molenzone is een gebied waarin zich, min of meer aaneengesloten, verscheidene historische molenplaatsen en molencomplexen bevinden. Kenmerkend voor een molenzone is zowel de ruimtelijke en/of (waterstaatkundig-)functionele samenhang als de beleefde samenhang tussen de molenplaatsen en -complexen. De samenhang wordt gevormd door de lange lijnen in het landschap als weg- en waterstructuren, polderboezemsystemen en het omringende natuur- en cultuurlandschap.

De molenzone van de Oost- en Westmolen was oorspronkelijk de gehele Banne van Gorinchem en Kwakernaat; voor de bemaling van deze polder zijn beide molens rond het begin van de 17^e eeuw gebouwd.

Eeuwenlang bleef deze situatie vrijwel ongewijzigd. De Schelluinse Vliet met de daaraan gelegen Schelluinsekade -toen nog "Schelluinsche Weg" geheten- vormde de directe verbinding tussen Gorinchem en Schelluinen. De beide molens bemaalden de "Quakernaatsche Polder" en loosden het overtollige water op de vliet.

In 1939 veranderde de omgeving door de aanleg van de Rijkswegen no. 15 en no. 27. In een krantenartikel uit december 1938 wordt al gewaarschuwd dat de aanleg van de voor deze rijkswegen benodigde kunstwerken de windvang van de molens zal hinderen: "Twee lange viaducten, aan te leggen over het Kanaal van Steenenhoek en den spoorweg, zullen den windvang der molens bemoeilijken." Daarbij wordt gewezen op de korte afstand van de rijkswegen tot de molens "terwijl een behoorlijke windvang een afstand van 400 m. eischt." Ook werd daar al gesproken over de bouw van een "machinale bemalingsinrichting"; het gemaal dat uiteindelijk in 1971 gerealiseerd werd.

Toch lijkt de hinder van de rijkswegen voor beide molens lange tijd nog mee te vallen. Foto's uit die periode laten de molens zien, vrij in de ruimte, en snelwegen zonder windsingels. Het boekje 'Molens in Gorinchem' uit 1978 van A.J. Busch benoemt de molens als "blikvangers voor de automobilisten die over de wegen langs Gorinchem snellen". Kom daar vandaag de dag nog maar eens om!

voorjaar 1950:

De West- en Oostmolen hebben nog geen last van begroeiing. Op de achtergrond zijn de contouren van Gorinchem zichtbaar.

foto is noordgericht

De molenbiotoop verslechtert echter fors bij de aanpassing van de A15 en de A27 eind jaren '60 van de 20^e eeuw. Wegen en taluds worden verbreed, aftakkingen en op- en afritten nemen veel meer plaats in. Een voor beide molens dramatisch gevolg van deze werkzaamheden is de aanplant van windsingels ten zuiden van de A15 met de nieuwe op- en afrit en ten westen van de A27. Deze bomen, inmiddels ruim 50 jaar oud, doen precies wat Rijkswaterstaat ten tijde van de aanplant ten doel stond – maar vormen tegelijk een groene muur rond de Oost- en Westmolen.

foto is zuidgericht; zoek de molens

Ook de omgeving binnen deze groene omwalling veranderde. Het open, agrarische polderlandschap werd van lieverlee ingevuld met andere functies. Ten noorden van de molens verschenen sportvelden, een zwembad en alle daarmee samenhangende bebouwing. Het gedeelte ten zuiden van de vliet werd grotendeels gevuld met (ook) sportvelden, volkstuinen en enkele bedrijven. Een gezamenlijke tendens rond al deze nieuwe functies is de groene inpassing ervan. Sportvelden worden omzoomd door hagen en bomenlanen, volkstuinen vormen een dankbare voedingsbodem voor bomen, langs de vlietkade schiet het groen omhoog. Ook het eiland dat in de boezem tussen beide molens ligt, was lang een groenbegroeid obstakel.

De huidige molenzone wordt begrensd door (de windsingels naast) de snelwegen in het westen, noorden en oosten en het Kanaal van Steenenhoek in het zuiden.

Moleninvloedsfeer

Een moleninvloedsfeer omvat:

- de individuele molenplaats zelf -in dit geval tweemaal- die bestaat uit de molen, het molenerf, de moestuin, bijgebouwen, paden, wateren en beplanting;
- het molencomplex zoals met boezems en kaden, de Vliet, paden en wegen, wateren en beplanting. In geval van de Oost- en Westmolen valt daar ook het maalcircuit rond de sportvelden onder;
- de molenbiotoop; een juridisch vastgelegde cirkel met een straal van 400 meter om de windvang rond de molen te garanderen;
- zichtrelaties van de molens naar de omgeving en vanuit de omgeving naar de molen en het molenensemble;
- (Rijks-)monumentale, economische en toeristische waarden van de molens en het molencomplex;
- een (in theorie beschermende) buffer waarbinnen de relaties tussen de molen en haar omgeving worden gerespecteerd. Deze omvat bovengenoemde aspecten en delen van de onderliggende landschappelijke onderlegger zoals agrarische en/of poldercomplexen en basisstructuren als primaire weg- en waterstructuren als rivieren, vaarten en boezems.

Zo beschreven is de moleninvloedsfeer een (kleiner) onderdeel van de molenzone. Beide molens die ooit een complete polder bemaalden, bemalen nu een watercircuit rond de noordelijk van de molens gelegen sportaccommodaties. De bemaling is van belang voor de waterkwaliteit en daarmee de natuur- en belevingswaarden van het gebied.

Bij beide molens zijn de molennerven nog aanwezig, inclusief bijgebouwen en de deels oorspronkelijke erfindeling. De Schelluinsekade met de naastgelegen vliet is tegenwoordig geen hoofdverbindingroute meer maar wel een drukbereden fietsroute, niet enkel voor forenzen en scholieren maar zeker ook voor toeristen.

De molenbiotoop is slecht vanwege al het opgaande groen. Tegelijk is de belevingswaarde voor “niet-molenaars” bijzonder hoog. De windsingels onttrekken de snelwegen grotendeels aan het zicht en ook de omliggende bebouwing wordt deels gemaskeerd door geboomte. Veel passanten en bezoekers die minder op de hoogte zijn van het belang van goede windvang, zien de omgeving van -en met- beide molens als een idyllisch plaatje.

Het eilandje in de boezem tussen beide molens is inmiddels ontdaan van opgaand groen, wat voor de molens een verbetering is. De bomen langs de Schelluinsekade, langs de sportterreinen en langs de snelwegen zijn vrijwel alle eigendom van en in beheer bij diverse overheidsinstanties (gemeente Gorinchem, Rijkswaterstaat en Waterschap Rivierenland. Voor verbetering van de biotoopomstandigheden zijn beide molens -naast de broodnodige bescherming vanuit Bestemmings- c.q. Omgevingsplan en de provinciale Verordening ruimte- ook om deze reden aangewezen op de lokale, regionale en landelijke overheid.

Molenplaats en molenensemble

De individuele molenplaats bestaat uit de verschillende onderdelen waaronder de molen, het molenerf, de (moes-)tuin, bijgebouwen, paden , wateren en beplanting. Het ensemble van Oost- en Westmolen heeft daarnaast ook betrekking op de directe omgeving van de molenplaats en haar ruimtelijk-functionele samenhang. Dit omvat het molencomplex met boezems en kaden, de Vliet, paden en wegen, wateren en beplanting. Ook het maalcircuit rond de sportvelden behoort hiertoe.

Het molenensemble van Oost- en Westmolen diende vanouds om in samenwerking deze enkele polder te bemalen. De oorspronkelijke opzet is in hoofdlijnen nog steeds aanwezig. De belangrijkste onderdelen daarvan zijn beide maalvaardige molens met hun erven en waterlopen, de boezem en waterlopen en de Schelluinse Vliet en -kade. De belevingswaarde van het molencomplex is hoog.

Huidige stedenbouwkundige context

De Oost- en Westmolen liggen in het buitengebied tussen Gorinchem en Schelluinen, op (inmiddels) Gorcums grondgebied. Een tweetal van de vigerende bestemmingsplannen is verouderd en kent geen molenbiotoopbescherming. Op grond van de Omgevingsverordening van provincie Zuid-Holland genieten de molens deze biotoopbescherming wél. Bij aanpassingen van bestemmingsplannen of nieuwe (omgevings-)plannen is de provinciale verordening leidend.

Beide molens zijn beschermd als gebouwd Rijksmonument.

Het molencomplex met de vliet, kade, boezem, molens en erven is goed herkenbaar. De monumentale en toeristische waarden van het ensemble zijn hoog.

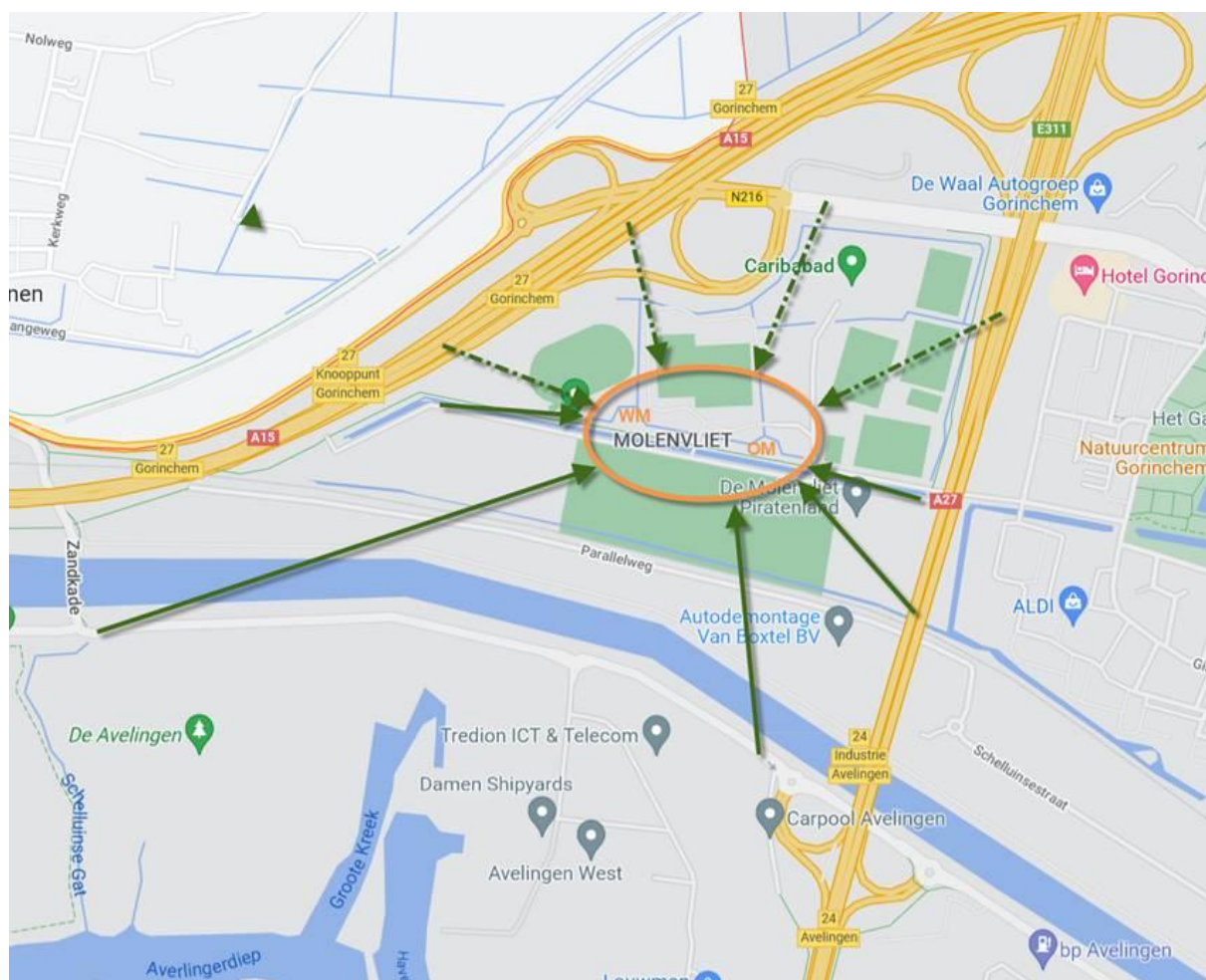
3 - Zichtbaarheid

Zicht op de molen en belangrijke zichtlijnen

Hoewel onderbroken door de snelwegen A15 en A27, is de Schelluinsekade voor fietsers nog steeds een hoofdverbinding vanuit Gorinchem naar Schelluinen – en verder naar het westen. De kade is ook opgenomen in diverse toeristische fietsroutes. Het molencomplex is vanaf de kade een enorme blikvanger.

Verkeer vanaf de A15 en de A27 benoorden de Schelluinse Vliet moet tegenwoordig echt moeite doen om beide molens te kunnen zien, weker wanneer de bomen in het blad staan. Komende vanuit zuidelijke richting zijn de molens vanaf de A27 wel goed zichtbaar, evenals vanaf de Nieuwe Wolpherensedijk – al vallen de molens vanaf dat gezichtspunt wel deels weg tegen de groene achtergrond van de windsingel ten zuiden van de A15.

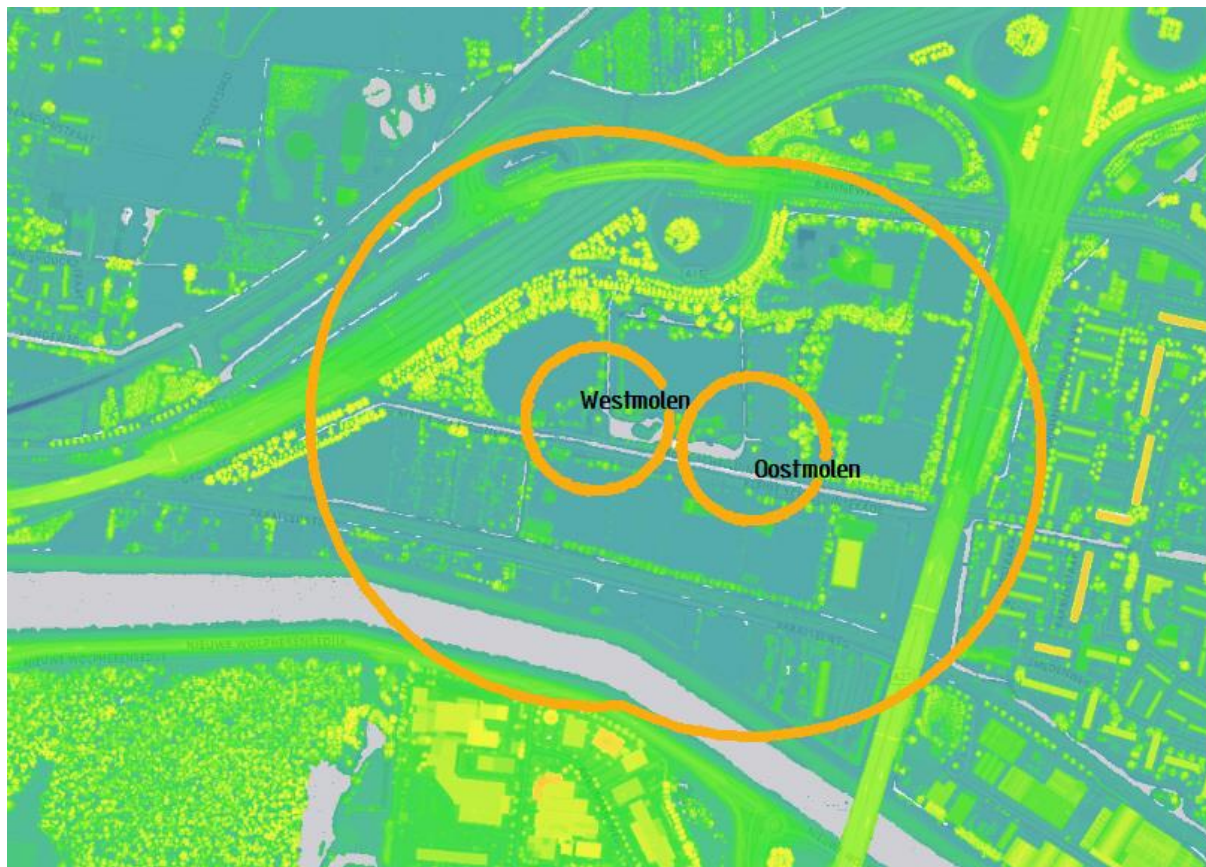
Onderstaand zijn de belangrijkste zichtlijnen aangegeven. Daar waar opgaand groen het zicht deels hindert, zijn de lijnen onderbroken weergegeven.

4 - Windvang

De invloed van de nabije bebouwing en beplanting rond de molens

Onderstaande uitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland geeft in één oogopslag de biotoopproblemen van de Oost- en Westmolen weer:

Uitsnede Actueel Hoogtebestand Nederland met de globale 100- en 400-meterlijn van de molenbiotoop

De kunstwerken van de nabijgelegen snelwegen, de gebouwen in de biotoopzone maar met name het opschietende groen belemmeren de windvang van beide molens. In het bijzonder de windsingel ten zuiden van de A15 licht helder op. Deze populieren, eind jaren '60 geplant, vormen samen met de bomen naast de A27 een groene 'muur' aan drie zijden van de molens.

Ook de bomen op de sportvelden en naast de kade veroorzaken windhinder. Snoeien en kort houden van het groen levert de belangrijkste winst op. Het feit dat de meeste bomen eigendom van en in beheer bij overheidsinstanties zijn, kan in deze een voordeel zijn.

5 - Maatschappelijke invulling

De educatieve, recreatieve of sociale betekenis van de molen voor zijn bredere omgeving.

De Oost- en Westmolen hebben meerdere maatschappelijk relevante functies. Beide molens worden door de (vrijwillige) molenaar regelmatig in het werk gezet om het watercircuit rond de sportvelden te bemalen. Naast het behoud van het gaande werk van de molen en de recreatieve waarde van het malen wordt hiermee ook stilstaand, 'dood' water voorkomen. Daardoor stijgen de ecologische kwaliteit en de belevingswaarde van de omgeving.

Beide molens zijn bewoond door de molenaars en dus niet toegankelijk voor het publiek.

Vanwege de compleetheid en overzichtelijkheid van het molencomplex met molens, erven, water en kaden alsmede de ligging aan een doorgaande fietsroute, is de belevingswaarde van het molencomplex groot. Die waarde zou fors toenemen wanneer, door snoei van het omringende groen, de molens beter zichtbaar zouden worden. Ook kunnen de molens in dat geval veel vaker draaien en malen, wat buiten het recreatieve aspect ook meerwaarde heeft voor de waterkwaliteit van de directe omgeving.

Still uit eigen filmpje van de Westmolen

6 – Ruimtelijke ontwikkeling

Voorzienbare ruimtelijke ontwikkelingen met invloed op de molens en/of de molenbiotoop.

Rijkswaterstaat begint in 2023 met de verbreding van de A27 tussen Houten en Hooipolder. Deze aanpassing kan indirecte gevolgen hebben voor de molenbiotoop van de Oostmolen. Daarnaast is een verkenning gestart voor de verbreding van de A15 tussen Hardinxveld en Gorinchem. Dit project is in ontwikkeling en er worden nu verschillende alternatieven bekeken. Of dit zal leiden tot consequenties voor de molenbiotoop is op dit moment nog niet bekend. Deze projecten kunnen samengaan met aanpassingen aan de diverse windsingels. De huidige populieren zijn ca. 50 jaar oud en hebben daarmee -voor bomen langs doorgaande wegen- een respectabele leeftijd bereikt.

In geval van nieuw aan te planten windsingels wordt bij voorkeur gekozen voor kleiner blijvende, streekeigen bomen. Deze kunnen voor de betreffende wegen eenzelfde functie vervullen als de huidige populieren, terwijl de hinder voor de molens vele malen minder zal zijn. Vooraf vastgelegde maximale hoogtes, in combinatie met een daar op aangepast kapbeleid, geven zowel de wegbeheerder als de molenaar en moleneigenaar zekerheid. Dit momentum kan benut worden om ook met de overige eigenaren -gemeente, Rijkswaterstaat en Waterschap Rivierenland, particulieren en bedrijven- in gesprek te gaan over de hoogte van het groen binnen de molenbiotoop. Zeker van overheidsinstanties mag verwacht worden dat zij meedenken bij en meewerken aan het in stand houden van een goede biotoop; goed voor de molens, goed voor de omgeving en goed voor de beleving van bezoekers en gebruikers van de omliggende faciliteiten.

De gemeente Gorinchem heeft op dit moment voor het gebied Molenvliet een drietal bestemmingsplannen in voorbereiding te weten:

1. Molenvliet sportaccommodaties (groen)
2. Molenvliet – volkstuinen (bruin)
3. Molenvliet – zuid (geel)

De molenbiotoop van beide molens strekt zich uit over alle drie de gebieden.

Zie Raadsinformatiebrief dd. 6 oktober 2021, nummer Z/19/420565 D-769861 van de gemeente Gorinchem. De komende tijd zullen deze bestemmingsplannen overleg vergen met de gemeente.

Ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen binnen de molenbiotoopzone stelt SIMAV zich op het standpunt dat de molenbiotoop leidend is. Deze mag niet verder worden aangetast maar dient daarentegen juist waar mogelijk verbeterd te worden. De voorziene aanpassingen aan het Rijkswegenstelsel bieden daartoe kansen.

Daarnaast kan niet voldoende worden benadrukt dat de kwalitatieve beleving van het molencomplex bij ruimtelijke ontwikkelingen verder gaat dan de grenzen van de molenbiotoop.

Bijlage A: Redengevende beschrijving Oostmolen

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
 Wetenschap

Monumentnummer*: 16692

Smallepad 5
 3811 MG Amersfoort
 Postbus 1600
 3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
 F 033 421 77 99
 E info@cultureelerfgoed.nl

Status: rijksmonument
 Inschrijving register*: 4 mei 1966
 Kadaster deel/nr: 82947/188

Monumentnaam**

Oostmolen

Woonplaats*

Gorinchem

Gemeente*

Gorinchem

Provincie*

Zuid-Holland

Straat*

Grote Schelluinsekade

Nr*

2

Toev.*

Postcode*

4204 TX

Woonplaats*

Gorinchem

Situering

Locatie

Kadastrale gemeente*

Gorinchem

Sectie*

H

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

208

Rijksmonumentomschrijving**

Molen. "Oostmolen", wipmolen uit 1817 ten westen van de Stad.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie- en poldermolen

Functie

Molen

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Datum van downloaden 25 april 2022

Bijlage B: Redengevende beschrijving Westmolen

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
 Wetenschap

Monumentnummer*: 16693

Smallepad 5
 3811 MG Amersfoort
 Postbus 1600
 3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
 F 033 421 77 99
 E info@cultureelerfgoed.nl

Status: rijksmonument
 Inschrijving register*: 31 oktober 1967
 Kadaster deel/nr: 82947/182

Monumentnaam**

Westmolen

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*				
Gorinchem	Gorinchem	Zuid-Holland				
Straat*	Nr*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Grote Schelluinsekade	18		4204 TX	Gorinchem		
Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kad. object*	Appartement	Grondperceel		
Gorinchem	H			10		

Rijksmonumentomschrijving**

Molen. "Westmolen". Aan de Schelluinse Vliet, ca. 2 km. ten westen van Gorinchem een wipwatermolen uit 1814, ter bemaling van de polder De Banne van Gorinchem en Kwakemaak.

Fraaie makelaar met jaartal en windvaan. In de sluitsteen boven de voorwaterloop staat het jaartal 1664. Hierboven een wapenstein met opschrift.

Deze molen is de westelijke van een paar, dat deze polder bemaalt. De andere staat op Gorinchems grondgebied. Beide werden gerestaureerd omstreeks 1959.

Hoofdcategorie	Subcategorie	Functie
Boerderijen, molens en bedrijven	Industrie- en poldermolen	Molen

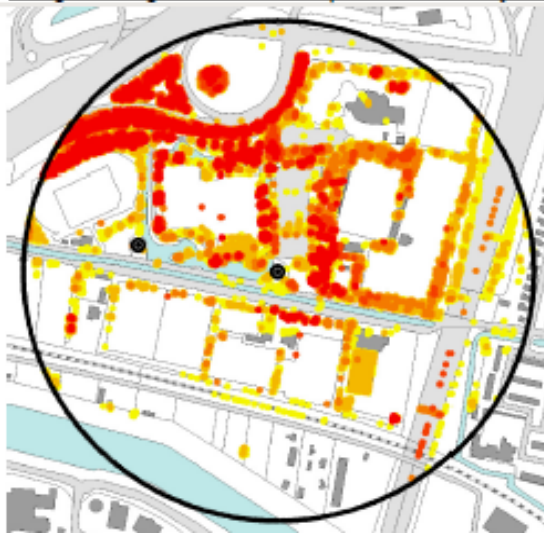
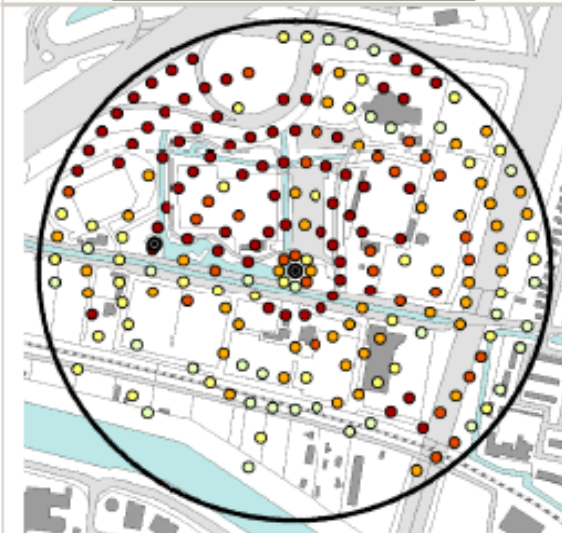
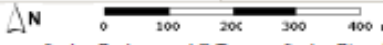
* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Datum van downloaden 25 april 2022

Bijlage C: Biotooprapport 186 Oostmolen

Biotooprapport: 186

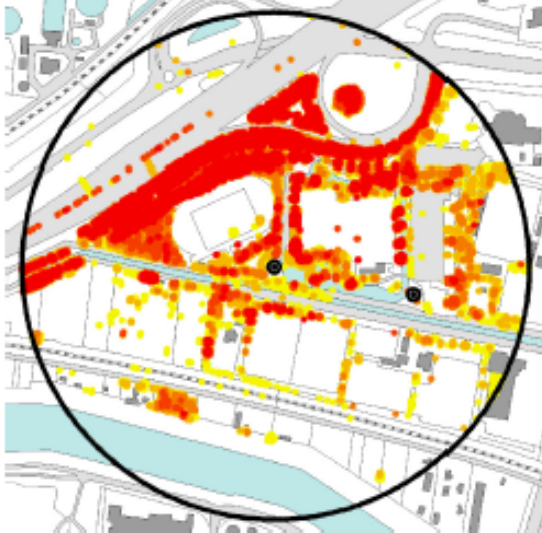
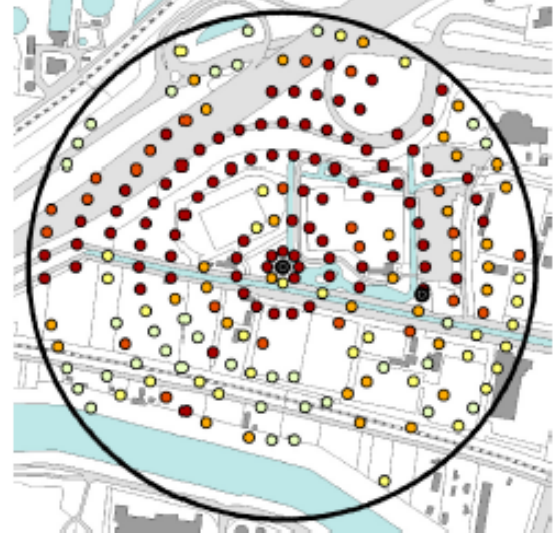
Algemene informatie																																		
Naam: Oostmolen Plaats: Gorinchem Adres: Schelluinsekade 2 4204 TX Gorinchem	 																																	
Parameters voor de berekening																																		
Maaiveldhoogte: 0,15 meter t.o.v. NAP Evt. stellinghoogte: 0 meter Lengte van het gevlucht: 25,7 meter	Aantal hoogtemetingen binnen 400 meter: 190874 Aantal hoogtemetingen die de biotoopnorm overschrijden: 22182																																	
Resultaten - kaarten																																		
<u>Hoogtemetingen die de biotoopnorm overschrijden</u> 	<u>Gestandaardiseerde sectorscores</u> 																																	
 Topografische Ondergrond © Topografische Dienst Kadaster																																		
<table border="1"> <thead> <tr> <th>categorie</th> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>kleur</td> <td>yellow</td> <td>orange</td> <td>orange</td> <td>red</td> <td>red</td> </tr> </tbody> </table>	categorie	1	2	3	4	5	kleur	yellow	orange	orange	red	red	<table border="1"> <thead> <tr> <th>sectorscore</th> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> <th>rest</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>kleur</td> <td>light green</td> <td>yellow</td> <td>orange</td> <td>red</td> <td>red</td> <td>rest</td> </tr> <tr> <td>percentage</td> <td>11%</td> <td>13%</td> <td>16%</td> <td>10%</td> <td>25%</td> <td>25%</td> </tr> </tbody> </table>	sectorscore	1	2	3	4	5	rest	kleur	light green	yellow	orange	red	red	rest	percentage	11%	13%	16%	10%	25%	25%
categorie	1	2	3	4	5																													
kleur	yellow	orange	orange	red	red																													
sectorscore	1	2	3	4	5	rest																												
kleur	light green	yellow	orange	red	red	rest																												
percentage	11%	13%	16%	10%	25%	25%																												
Resultaten - hoofdwindrichtingen																																		
Noord: 108 Noordwest: 156 West: 89 Zuidwest: 31	Noordoost: 112 Oost: 97 Zuidoost: 88 Zuid: 35																																	
Resultaten - totaal																																		
Totaalscore: 716 = Slecht																																		
Beschrijving veldwerk																																		
De biotoop wordt ernstig beperkt doordat het gebied is omzoomd door snelwegen aan de west-, noord- en oostzijde en door de spoorlijn aan de zuidzijde. Door deze ingrijpende waterstaatkundige en infrastructurele werken is de bemalingsfunctie komen te vervallen, de molen maalt nu "in circuit". De molen wordt opgeslokt door de vele bomen, die zijn aangeplant langs alle verbindingen wegen en de vele sportvelden rondom de molen. De molen heeft hierdoor uit alle windrichtingen ernstige windbelemmering door opgaand geboomte en is bijna volledig aan het oog onttrokken. Op het noorden is een beetje "vrije" windvang door een groot geasfalteerd parkeerterrein. Dit heeft de molen als voordeel op de 250 meter westelijker gelegen Westmolen.																																		

Biotooprapport: 186

Bijlage D: Biotooprapport 185 Westmolen

Biotooprapport: 185

Algemene informatie																																		
Naam: Westmolen Plaats: Gorinchem Adres: Schelluinsekade 18 4204 TX Gorinchem	 																																	
Parameters voor de berekening																																		
Maaiveldhoogte: 0 meter t.o.v. NAP Evt. stellinghoogte: 0 meter Lengte van het gevlucht: 25,6 meter	Aantal hoogtemetingen binnen 400 meter: 186303 Aantal hoogtemetingen die de biotoopnorm overschrijden: 26129																																	
Resultaten - kaarten																																		
<u>Hoogtemetingen die de biotoopnorm overschrijden</u> 	<u>Gestandaardiseerde sectorscores</u> 																																	
 Topografische Ondergrond © Topografische Dienst Kadaster																																		
<table border="1"> <thead> <tr> <th>categorie</th> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>kleur</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	categorie	1	2	3	4	5	kleur						<table border="1"> <thead> <tr> <th>sectorscore</th> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> <th>rest</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>kleur</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>percentage</td> <td>12%</td> <td>10%</td> <td>12%</td> <td>8%</td> <td>31%</td> <td>27%</td> </tr> </tbody> </table>	sectorscore	1	2	3	4	5	rest	kleur							percentage	12%	10%	12%	8%	31%	27%
categorie	1	2	3	4	5																													
kleur																																		
sectorscore	1	2	3	4	5	rest																												
kleur																																		
percentage	12%	10%	12%	8%	31%	27%																												
Resultaten - hoofdwindrichtingen																																		
Noord: 114 Noordwest: 95 West: 119 Zuidwest: 62	Noordoost: 124 Oost: 123 Zuidoost: 61 Zuid: 28																																	
Resultaten - totaal																																		
Totaalscore: 726 = Slecht																																		
Beschrijving veldwerk																																		
De biotoop wordt ernstig beperkt doordat het gebied is omzoomd door snelwegen aan de west-, noord- en oostzijde en door de spoorlijn aan de zuidzijde. Door deze ingrijpende waterstaatkundige en infrastructurele werken is de bemalingsfunctie komen te vervallen, de molen maalt nu "in circuit". De molen wordt opgeslokt door een groot sportveldencomplex met een enorme boomaanplant langs de verbindingswegen en de sportvelden zelf. De molen heeft hierdoor uit alle windrichtingen ernstige windbelemmering en is hierdoor bijna volledig aan het oog onttrokken.																																		

Biotooprapport: 185

Foto's	
N	NO
O	ZO
Z	ZW
W	NW
Fotograaf: Dhr. T. van Hooft i.s.m. dhr. M. Dwarswaard	

Bijlage E: Technische beschrijving van de Oostmolen

Naam	Oostmolen
Bouwjaar	1817
Type	Wipmolen
Kenmerken	Wipmolen
Functie	Poldermolen
Locatie	Grote Schelluinsekade 2 4204 TX Gorinchem
Geo positie	X: 124403 Y: 428013 N 51.839867 O 4.943233 Toon op Google Maps met andere molens in de buurt Toon deze molen in Google Streetview
Provincie	Zuid-Holland
Gemeente	Gorinchem
Plaats	Gorinchem
Kadaster	Gemeente Gorinchem, sectie H, nr. 208
Eigenaar	SIMAV
Eigendomsvorm	Stichting
Eigendomshistorie	De SIMAV is eigenaar sinds 1-01-2017, daarvoor was dat de gemeente Gorinchem sinds 1973, daarvoor het waterschap De Overwaard.
Bedrijfsvaardigheid	Maalvaardig in circuit
Omwentelingen	2021: 355.365 2020: 450.520 2019: 250.629 2018: 249.270 2017: 330.262 eerdere tellerstanden (↓↑)
Bestemming	Vh. bemalen van de polder Banne van Gorinchem en Kwakernaat, thans buiten bedrijf; woning
Landschappelijke waarde	Problematisch: de molen staat ingesloten door wegen, sportvelden en bomen. Wel is de afgelopen tijd (onder meer in het voorjaar van 2016) veel verbeterd door het kappen en snoeien van tientallen bomen en struiken.
Molenaar	Marc Polderman
Bezoekmogelijkheid	Niet te bezichtigen
Fietsroute	Fietsroute in de buurt van Oostmolen via fietsnetwerk.nl
Database id	968
Ten-Bruggencatenr.	00839
Monumentennr(s).	16692

© Theo de Rooij (27-7-2014).

Constructie

Romp	Ondertoren, gedekt met riet, op veldmuren van 0,30 m.
Kap	Bovenhuis donkergroen geverfd; kap gedekt met gepotdekselde planken
Vlucht	25,70 m.
Wiekenvorm	Oud-Hollands
Wiekverbeteringen	In 1943 kreeg deze molen op beide roeden het systeem Van Bussel. Bij de grote restauratie van 1981/82 werd gekozen voor Oud-Hollands.

Wiekenkruis	Fabrikaat	Nummer	Pos. bouw	Jaar	Steek	Positie	Verdw.	Lengte
	Pot	?	buiten	?	?	buiten	1981	25.40
	Pot	?	binnen	?	?	binnen	1981	25.40
	Derckx	0373	buiten	1981	1981	buiten	aanw.	25.70
	Derckx	0374	binnen	1981	1981	binnen	aanw.	25.70

Bovenas	Fabrikaat	Nummer	Jaar	Steek	Verdw.	Lengte
						
	NSBM Eyenoord	g.n.	1846	1846?	aanw.	04.25

Wateras	Fabrikaat	Nummer	Jaar	Steek	Verdw.	Lengte
	onbekend	?	?	?	aanw.	

Kruierwerk	Zetelkruierwerk; kruirad
Vang	Losse Vlaamse blokvang uit vier stukken; vangbalk met haak; dwarse binnenvangstok; kneppel
Inrichting	Open ijzeren scheprad buiten de molen, Ø 5,42 m.; breedte 0,48 m. Woning in de molen
Overbrengingen	Bovenwiel 60 kammen Bovenschiefloop 26 staven, steek 13,2 cm. Onderschiefloop 20 staven Onderwiel 78 kammen, steek 17,0 cm. Overbrengingsverhouding 1,69 : 1
Molenmaker	Jan Sprangen, Almkerk (1817)

Verwijzingen

allemolens.nl	Kijk op allemolens.nl voor historische foto's en documenten van deze molen.
Voorganger	Oostmolen voorganger, Gorinchem

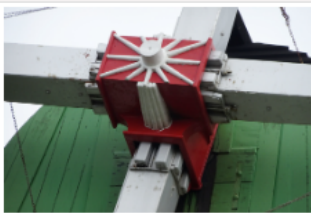
Bijlage F: Technische beschrijving van de Westmolen

Naam	Westmolen	 © Na een paar maanden stilstand maalt de molen weer volop. Met de nieuwe duiker is het malen nu veel beter te doen. Theo de Rooij (21-10-2014).
Bouwjaar	1814	
Type	Wipmolen	
Kenmerken	Wipmolen	
Functie	Poldermolen	
Locatie	Grote Schelluinsekade 18 4204 TX Gorinchem	
Geo positie	X: 124175 Y: 428034 N 51.840042 O 4.939922 Toon op Google Maps met andere molens in de buurt Toon deze molen in Google Streetview	
Provincie	Zuid-Holland	
Gemeente	Gorinchem	
Plaats	Gorinchem	
Kadaster	Gemeente Gorinchem, sectie A, nr. 5999	
Eigenaar	SIMAV	
Eigendomsvorm	Stichting	
Eigendomshistorie	De SIMAV is eigenaar sinds 1-01-2017, daarvoor was dat de gemeente Gorinchem sinds 1973, daarvoor het waterschap De Overwaard.	
Bedrijfsvaardigheid	Maalvaardig in circuit	
Omwentelingen	2021: 363.388 2020: 539.662 2019: 459.494 2018: 503.533 2017: 452.325 eerdere tellerstanden (↓,↑)	
Bestemming	Vh. bemalen van de polder Banne van Gorinchem en Kwakernaat, thans buiten bedrijf; woning	
Landschappelijke waarde	Moeilijk, de molen staat ingesloten door wegen, sportvelden en bomen. Wel is de afgelopen tijd (voorjaar 2016) veel verbeterd door het kappen en snoeien van tientallen bomen en struiken. Maar de situatie blijft problematisch.	
Molenaar	Theo de Rooij	
Telefoon	06-11121680	
Bezoekmogelijkheid	Op afspraak	
Fietsroute	Fietsroute in de buurt van Westmolen via fietsnetwerk.nl	
Database id	969	
Ten-Bruggencatenr.	00838	
Monumentennr(s).	16693	

Constructie

Romp	Ondertoren, gedekt met riet, op veldmuren van 0,65 m.
Kap	Bovenhuis groen geverfd; kap gedekt met gepotdekselde planken
Vlucht	25,40 / 25,60 m.
Wiekenvorm	Systeem van Bussel op beide roeden
Wiekverbeteringen	In 1943 kreeg deze molen op beide roeden het systeem Van Bussel en dat is nog steeds het geval.

Wiekenkruis	Fabrikaat	Nummer	Pos. bouw	Jaar	Steek	Positie	Verdw.	Lengte
	Pot	2319	binnen	1914	1914?	binnen	1982	25.35
	Pot	1512	buiten	1887	1920c	buiten	1982	25.40
	Derckx	0421	buiten	1982	1982	buiten	2021	25.60
	Derckx	0422	binnen	1982	1982	binnen	2021	25.60
	Beijk	0039	binnen	2021	2021	binnen	aanw.	25.40
	Beijk	0040	buiten	2021	2021	buiten	aanw.	25.60

Bovenas	Fabrikaat	Nummer	Jaar	Steek	Verdw.	Lengte
						
	Enthoven & Co, L.L.	?	?	?	aanw.	05.42

Wateras	Fabrikaat	Nummer	Jaar	Steek	Verdw.	Lengte
	Penn & Comp, F.J.	?	1855	1855?	aanw.	

Kruierwerk	Zetelkruierwerk; kruirad
Vang	Losse Vlaamse blokvang uit vier stukken; vangbalk met haak; dwarse binnenvangstok; kneppel
Inrichting	Open ijzeren scheprad buiten de molen, Ø 5,38 m.; breedte 0,48 m. Woning in de molen
Overbrengingen	Bovenwiel 60 kammen Bovenschiefloop 26 staven, steek 13,1 cm. Onderschiefloop 20 staven Onderwiel 78 kammen, steek 16,8 cm. Overbrengingsverhouding 1,69 : 1
Molenmaker	Klaas Stolk, Giessendam (1814)

Verwijzingen

allemolens.nl	Kijk op allemolens.nl voor historische foto's en documenten van deze molen.
Voorganger	Westmolen voorganger, Gorinchem

Bijlage G: Foto's Oostmolen

Bijlage H: Foto's Westmolen

